

технологій виробництва та прогресивних форм організації праці зумовили підвищення урожайності зернових культур та збільшення виробництва зерна. Водночас досягнутий рівень виробництва не забезпечує потреби України в зерні.

Істотне збільшення виробництва зерна та підвищення його економічної ефективності є необхідною умовою не тільки поліпшення забезпечення населення продуктами харчування, а й підвищення ефективності виробництва інших видів продукції сільського господарства. Зміцнення матеріально-технічної бази останнього, впровадження інтенсивних технологій виробництва, прогресивних форм організації праці, поліпшення матеріального стимулювання праці мають сприяти підвищенню врожайності зернових культур та збільшенню обсягів виробництва зерна.

У даний час досягнутий рівень виробництва не забезпечує потреб країни в зерні. Поряд з невисоким рівнем урожайності зернових допускаються значні втрати зерна при збиранні, транспортуванні, зберіганні, переробці-та використанні. Внаслідок незбалансованості кормових раціонів, недостатньої кількості грубих, соковитих та зелених кормів, невідповідності структури виробництва зерна потребам тваринництва та під, впливом багатьох інших, у тому числі й організаційних, факторів щорічні перевитрати зерна досягають 10—12 млн. т. Незабезпечення відповідного рівня годівлі сільськогосподарських тварин зумовлює зниження їх продуктивності, зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції, зниження рівня споживання продуктів харчування населенням країни. Поряд з цим зниження обсягів виробництва зерна змушує підприємства зменшувати поголів'я худоби та птиці, що в свою чергу також спричинює зниження обсягу виробництва тваринницької продукції, гальмує розвиток цієї галузі. Важливим фактором подальшого розвитку зернового господарства України є розвиток ринку зерна. Виходячи із законів ринкової економіки та специфіки зернопродуктового підкомплексу, розвиток ринку зерна повинен передбачати: надання господарської самостійності виробникам і створення умов для конкуренції учасникам ринкової торгівлі зерном і зернопродуктами; роздержавлення підприємств системи заготівлі, зберігання і переробки зерна та відміну хлібної монополії; зміну порядку формування і розподілу державних ресурсів зерна; перехід на економічні методи державного регулювання ринкових відносин. За таких умов основним завданням державного регулювання

повинен бути захист Інтересів виробників і споживачів зерна з метою забезпечення прибутковості виробників продукції та захисту інтересів споживачів за допомогою контролю еквівалентності цін на зерно і засоби виробництва, що постачаються виробникам, регулювання умов поставок зерна на ринок. Метою державного регулювання ринку зерна має бути підтримка функціонування ринкового механізму і коригування його розвитку в потрібному для України напрямі.

Розроблена концепція розвитку зернового господарства України передбачає повне забезпечення населення країни хлібом і хлібопродуктами за кількістю та якістю відповідно до науково обґрунтованих норм споживання з урахуванням регіональних особливостей, а також худоби — зернофуражем згідно із зоотехнічними нормами за кількістю і структурою зерна, насінневого, страхового фондів, поставок у централізовані фонди, перспективи виходу країни на світовий ринок як експортера зерна.

СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКА В УКРАЇНІ

ГУБЬСЬКА А. С.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

Науковий керівник – ст. викладач

Колпаченко Н. М.

Основною олійною культурою, що вирощується в Україні, є соняшник, у складі всіх олійних культур він займає 70 % посівної площі та 85 % валового збору. У нашій державі з насіння соняшнику виробляється приблизно дві третини всієї рослинної олії. Соняшникова олія має важливе народногосподарське значення. Її споживають як цінний харчовий продукт у натуральному вигляді, широко використовують у харчовій, лакофарбовій, парфумерній та інших галузях промисловості для виробництва маргарину, оліфи, мила тощо.

Тому соняшник – одна з прибуткових культур України з найвищим рівнем рентабельності серед сільськогосподарських культур. Попит на соняшник і соняшкову олію суттєво не зменшується при зростанні цін. Соняшник більш, ніж на 90% забезпечує сировинну базу і функціонування олійно-жирового підкомплексу України. Так, у 2014 році від реалізації соняшникової олії господарства суспільного сектору отримали 28048,1 млн. грн. прибутку, тому соняшник посідає особливе місце в економіці та

формуванні експортного потенціалу країни.

У таблиці 1 наведено дані щодо динаміки вирощування соняшнику на території України за 2012-2014 роки.

Таблиця 1

Динаміка вирощування соняшнику в Україні за 2012-2014 роки*

Роки Показники	2012р	2013р	2014р	Абсолютні відхилення 2014 р. до:		Відносні відхилення 2014 р. до:	
				2012р.	2013р.	2012р.	2013р.
Посівні площі, тис. га	5194	5051	5257	63	206	1,2	4,1
Урожайність, ц/га	16,5	21,7	19,4	2,9	2,7	17,6	-10,6
Валовий збір, тис. т	8387	11051	10134	1747	-917	-8,3	20,8

* За даними Державного комітету статистики

У 2014 році під посівами соняшника в Україні було зайнято 5257 тис. га, що складає 21,6% ріллі. У 2012-2014 роках середня врожайність соняшника в Україні складала 19,2 ц з 1 га. Однак у найбільш розвинених господарствах цей показник, наприклад, у 2014 році, досягав 25-30 ц з 1 га. З таким рівнем врожайності Україна могла б наздогнати США і Аргентину та наблизитися до рівня країн ЄС – 27 ц з 1 га.

Соняшник - високорентабельна та вигідна в економічному відношенні культура. Рентабельність зумовлена мінімальними виробничими витратами і порівняно високою реалізаційною ціною, що стимулює значне розширення посівних площ. Висока відпускна ціна робить олійно-переробну галузь економічно вигідною для народного господарства України, сприяє підйому економіки. Виробництво олійних культур і олієжирової продукції є одним з пріоритетних і перспективних напрямів розвитку аграрного сектора економіки України. Виробництво соняшника справляє суттєвий вплив на ефективність функціонування усієї галузі рослинництва. Висока закупівельна ціна на насіння цієї культури робить її економічно вигідною для вирощування, сприяє підйому економіки господарств.

Рівень рентабельності виробництва соняшнику у 2011 р. становив 57%, у 2012 р. – 46%, у 2013 р. – 21%. Закупівельна ціна у 2011 р. становила 3225 грн./т, у 2012 р. – 3591 грн./т, у 2013 р. – 3315 грн./т (станом на 14 серпня 2014 р. закупівельна ціна соняшнику без ПДВ становить 4141 грн./т).

За останні 10 років валовий збір насіння олійних культур в Україні збільшився з 3271 до 10134 тис. т, а виробництво соняшникової олії

зросло до 4,4 млн. т у 2014 році. Таких великих темпів розвитку не спостерігається у жодній сільськогосподарській галузі. Галузь є експортно-орієнтованою оскільки саме соняшникове олія - це єдиний ліквідний продукт, який Україна експортує в 56 країн світу.

Обсяг виробництва нерафінованої соняшникової олії в Україні за 2014 рік становив 4,4 млн. тонн, що на 35,7% більше, ніж у 2013 році, повідомляє Державна служба статистики України.

Обсяг реалізованої продукції за січень-квітень 2015 року становив 28148,1 млн. грн., у тому числі за межі України – 13098,3 млн. грн. Це говорить про те, що 46,5% продукції іде на експорт, а 53,50% задовольняє внутрішні потреби населення України [4].

Соняшник знаходиться на першому місці серед олійних культур за обсягами виробництва та переробки. У 2014 р. виробництво даної культури зросло на 20,8 % порівняно з 2012 р., а посівні площі під соняшником за аналогічний період збільшилися на 1,2 %.

Насіння соняшнику користується сталим попитом, що доводить його високу ліквідність. Виробництво даної культури є досить рентабельним для сільськогосподарських товаровиробників і не потребує значних додаткових затрат. Саме тому все більшого значення набуває науково-обґрунтоване дотримання сівозміни у процесі вирощування соняшнику.

Зважаючи на агроекологічні особливості соняшнику та його вплив на якість ґрунтів, розширення його посівних площ призводить до проблем виснаження ґрунтів, порушення агроекологічних умов. Вирішення цих питань потребує комплексного наукового підходу [5].

Таким чином, пріоритетними напрямами подальшого реформування ринку соняшника та олійної продукції є:

* розвиток сільськогосподарської кооперації, реалізація цінової політики шляхом поєднання вільного ціноутворення з елементами державного регулювання;

* розширення зовнішніх ринків збуту через підвищення конкурентоспроможності насіння соняшнику та вітчизняних продуктів його переробки і оперативне формування відповідної митної політики в залежності від кон'юнктури світового ринку;

* слід приділити неабияку увагу науково-технічному забезпеченню та науковому супроводженню діяльності цієї галузі господарства;

Підвищення економічної ефективності виробництва насіння соняшнику з урахуванням

інноваційних технологій його вирощування є різнобічною проблемою. Її вирішення вимагає комплексного розв'язання економічних, організаційних, агротехнічних і екологічних питань, які дозволяють забезпечити суттєве зростання обсягу виробництва, підвищення якості насіння і, як наслідок, підвищення конкурентоспроможності.

Література:

1. Андрієнко О. Не такий страшний соняшник, як його малюють / О. Андрієнко, А. Андрієнко, І. Семеняка // Агробізнес сьогодні. – 2011. – № 11. – С. 5-12.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – режим досту- пу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Олефір К.У. Рентабельність аграрного сектору АПК в умовах переходу до ринку // Науковий вісник - 2012р. - №15.
4. Кириченко В.В. Виробництво соняшнику в Україні: стан і перспективи розвитку // Вісник ЦНЗ АПВ Харківської області. – 2012. №7. – С. 281-286.
5. Маслак О. Сучасні тенденції ринку соняшника // Техніка і технології АПК. – 2011. №5 (8). – С. 35-38.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

ДЕМЧУК О. П.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства ім. Петра Василенка*

**Науковий керівник – асистент
Півень А. В.**

Забезпечення конкурентоздатності виробництва аграрної продукції в умовах ринку потребує опрацювання і прийняття аргументованих рішень відносно всіх виробничих процесів, пов'язаних з виробничо-комерційною діяльністю підприємств.

Цей напрямок є актуальним на сьогоднішній день тому, що зернове господарство займає базове місце у сільськогосподарському виробництві країни та гарантує продовольчу безпеку; зерно – сировина для хлібобулочної, кондитерської та круп'яної промисловості використовується у спиртовій, пивоваренній і медичній галузях; від ефективності ведення зернового господарства залежить розвиток тваринництва. Разом з тим, у масштабі економічного розвитку країни та економічного потенціалу, зернове господарство відіграє роль одного з головних джерел

поліпшення ресурсного та розвитку експортного потенціалів.

У розвитку багатьох галузей економіки нашої держави, і насамперед сільського господарства, дуже важливу роль відіграє збільшення обсягів виробництва зерна. Це пояснюється винятковим його значенням та різнобічним використанням.

Зерно та продукти його переробки є основою харчування людей, воно є незамінним кормом при виробництві продукції тваринництва, а також основою сировиною для переробної промисловості. Зерно є важливим експортним продуктом і має забезпечувати значні надходження валютних коштів державі. Адже в процесі зберігання зерно майже не втрачає своєї якості а, отже, придатне для створення державних резервів продуктів харчування та кормів.

Обсяги виробленого зерна в країні визначають рівень розвитку сільського господарства. Але у свою чергу на обсяги виробництва зерна впливають такі важливі фактори як розмір посівних площ, їх структура і урожайність.

Однак, в останні роки спостерігається тенденція скорочення виробництва зерна. У загальному обсязі спаду валового збору зерна частка впливу зниження урожайності. В результаті значно погіршились властивості зерна.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, станом на початок вересня 2014 р. в Україні було зібрано 36,6 млн. т зернових при середній врожайності близько 37 ц/га. З 14,9 млн. га запланованих до збирання площ зернових та зернобобових культур було обмолочено 10,0 млн. га (67%).

Найвищою урожайності зернових досягнуто у Хмельницькій області – 50,9 ц/га. До першої четвірки областей з високою врожайністю також входять Черкаська область (48,2 ц/га), Вінницька (47,6 ц/га) та Київська (44,9 ц/га). Найбільший валовий збір зерна отримали у господарствах Одеської – 3,2 млн. т, Харківської – 2,9 млн. т та Дніпропетровської областей – 2,5 млн. т. Темпи експорту зернових у 2014 р. також перевищують тогорічні фактичні обсяги експорту. Станом на початок вересня обсяг експорту становив майже 6 млн. т (у 2013 р. обсяг експорту у 5,7 млн. т було досягнуто тільки наприкінці вересня). Поточний експорт має наступну структуру: пшениця – 3,37 млн. т (або 56%), ячмінь – 2,15 млн. т (36%), кукурудза – 387 тис. т, інші зернові – 81 тис. т [4].

За даними групи компаній «Зерно UA», у 2013/2014 маркетинговому році, який завершився 1 липня 2014 р., Україна експортувала 32,3 млн. т зерна. З таким показником наша країна увійшла в трійку найбільших світових експортерів зерна -